

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUIVCHILARINI MILLIY HUNARLARGA YO'NALTIRISH JARAYONIDA IJODIY FAOLIYAT

G.S.Pardayeva

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

Pedagogika kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy hunarlarga yo'naltirish jarayonida ijodiy faoliyatning tashkil etishning muammolarini va yechimlarini yoritishga qaratilgan. Unda o'quvchilarni milliy hunarlarga yo'naltirishga tayorlash jarayonida ijodiy ishlarni bajarishning o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan bo'lib, o'quvchida ijodiy mehnat ko'nikma va malakalarni takomillashtirishning samarali shakllari yoritilgan.

Kalit so'zlar: milliy hunarlar, faoliyat, tizimlilik, mustaqil, ijod.

Аннотация: Данная статья направлена на освещение проблем и путей решения организации творческой деятельности в процессе приобщения учащихся начальных классов к народным промыслам. Раскрываются особенности выполнения творческой работы в процессе подготовки учащихся к народным промыслам, эффективные формы повышения творческих навыков и квалификации учащихся.

Ключевые слова: народные промыслы, деятельность, систематичность, самостоятельность, творчество.

Annotation: This article is aimed at highlighting the problems and ways to solve the organization of creative activity in the process of introducing primary school students to folk crafts. The features of performing creative work in the process of preparing students for folk crafts, effective forms of improving creative skills and qualifications of students are revealed.

Keywords: folk crafts, activity, systematic, independence, creation.

Zamonaviy jamiyatda nafaqat bilim olish, balki uni amalda qo'llay olish ham muhimdir. Ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarni milliy hunarlarga yo'naltirishga tayanch kompetensiyalar asosida amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev "...yoshlarimiz mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hych qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz"i – deb alohida qayd etganlar. Bugungi kunda jamiyatimizning barcha sohalarida bo'layotgan o'zgarishlar umumta'lim maktablariga ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda.

Oliy o'quv yurtlarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda zarur bo'ladigan malaka ko'nikmalari ham 35-45 foiz vaqt zahirasi talabalarning mustaqil ijodiy ishlariga har bir fanni o'rganish negizida vaqt taqsimoti ajratiladi. Bevosita o'quv yuklamalaridan ko'rsatilgan o'quv dars mashg'ulotlarida nazariy, amaliy va mustaqil ta'lim sifatida talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatiga keng o'rin ajratilgan holda o'quv rejasi va dasturidagi ta'lim mazmunini o'zlashtirish tashkil etiladi. O'quv mashg'ulotlarining nazariy qismida ham yangi pedagogik va axborot texnologiyalari, interfaol noan'anaviy usullar keng qo'llanilmoqda. Amaliy mashg'ulotlar esa seminar, laboratoriya disput, suhbat tarzida tashkil etilib, muammoli vaziyatlar hosil qilish va ularning yechimlarini topish uchun yo'naltirilgan. Mustaqil ta'limda esa bevosita o'quv reja va dasturlarining uzviyligini ta'minlovchi nisbatan muhim va murakkab hisoblangan mavzularni talabalar tomonidan mustaqil ravishda chuqur va har tomonlama kengroq o'rganishga mo'ljallangan.

Quyida oliy o'quv yurtlarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida samarali foydalanilishi mumkin bo'lgan mustaqil ijodiy ishlarni nomlarini keltirib o'tiladi. Ularni turli xil hududiy, mintaqaviy, mahalliy xususiyatlarni hisobga olgan holda amalga muvaffaqiyatli joriy etish mumkin.

1. Texnologiya fani negizida qog'oz, karton, simlar va gazlamalar hamda har xil tabiiy, sun'iy materiallardan turli xil shakllar, o'yinchoqlar, narsalar yasash.

2. Ta'lim tizimida, o'quv jarayonida va tarbiyaviy ishlarni tashkil etishga doir (amaliyotlar davrida) uslubiy ishlanmalar tayyorlashda ishtirok etish. O'quv mashg'ulotlarining elektron ishlanmalarini tayyorlash va amalga joriy etish.

3. Jurnallarda, gazetalarda, to'plamlarda mavzuli anjumanlar konferensiyalarda ilmiy-amaliy, uslubiy, pedagogik va psixologik mazmundagi maqolalar, ma'ruzalar, tezislar tayyorlash bilan chiqishlar qilish.

4. Ilmiy hisobotlar tayyorlashda ishtirok etish (xo'jalik hisobidagi shartnomalar asosida tadqiqot ishlarini bajarish bo'yicha).

5. Ta'lim muassasasi (maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus o'quv yurtlari) o'quv reja va dasturining alohida qismlari, bo'limlarini takomillashtirish uchun uslubiy tavsiyalar, ishlanmalar tayyorlashda qatnashish.

6. Ta'limning didaktik vositalarini loyihalash, tuzish, qurish ishlarini bajarish. Texnologik va perfo xaritalar tayyorlash, slaydlar yaratish.

7. O'quvchilarning turli faoliyatlari (o'yin, o'yin-dars, mehnat, sport-sog'lomlashtirish, ijodkorlik, ishlab chiqarish, jamoatchilik va boshqalar)ni tashkil etishni takomillashtirish bo'yicha uslubiy tavsiyalar ishlab chiqishda va ularni amalga joriy etishda qatnashish.

8. Turli pedagogik, psixologik, didaktik, metodik ilmiy tadqiqot izlanish va kuzatishlarda, tajriba sinov ishlarida ishtirok etish testlar, test-anketa, suhbatlar

savolnomalari, kuzatishlar kartochkalari tuzish, intervyular o'tkazish ularni muhokama hamda tahrir qilishda qatnashish.

9. Fanlar olimpiadalari, ko'rik tanlovlar, turli musobaqalarda, ilmiy-metodik anjumanlar va seminarlarda ishtirok etish.

10. O'quv muassasasi jamoatchilik tashkilotlari, mahalla, hokimiyatlar vakillari bilan turli xil madaniy, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarda, hasharlarda faol ishtirok etish va boshqalar.

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining yuqorida ko'rsatilgan yo'nalishlardagi mustaqil ijodiy ishlarini tashkil etishda mamlakatimizning har bir mintaqasi, hududida, har bir oliy ta'lim muassasasidagi mavjud imkoniyatlarini o'rganib chiqib, turli xil samarali shakllarini tanlab olish, joy sharoitiga moslashtirish va amalga joriy etish mumkin bo'ladi. Albatta, har bir o'quv fani yo'nalishlari bo'yicha mustaqil ta'lim shakllarini tashkil etishda asosiy nazariy yo'l-yo'riqlar, bilimlar o'quv auditoriya mashg'ulotlarida berilsa-da, amaliy ko'nikma va malakalar shu turkumdagi seminar, trening, laboratoriya mashg'ulotlarida shakllantiriladi.

Mustaqil ijodiy faoliyatida boshlang'ich sinflar o'qituvchilari kasbiy mahoratining dastlabki qirralari ham shakllantirilib, takomillashib ham boradi. Masalan, yuqorida keltirilgan yo'nalishlarning dastlabki 1 va 2 qismlarini bajarishda ular mustaqil ijodiy ishlarni belgilangan talablar asosida amalga oshiradilar. Bu hol esa, mustaqil pedagogik faoliyatda ularning turli xil shu yo'sindagi ishlarni bajarishlariga poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining turli xil materiallardan (rangli va rangsiz qog'ozlar, karton, plastilin, plastmassalar, simlar, gazlamalar, tabiiy va sun'iy, sintetik materiallar va boshqalar.) narsalar va buyumlarning shakllarini tayyorlashlari ko'nikma va malakalarini shakllantirish va rivojlantirishda yuqoridagi yo'nalishlarning 4-5 qismlarida faol qatnashishlarida muhim hisoblanadi. Chunki, narsa, buyumlarni tayyorlash, jarayonlarni tasvirlash nisbatan ko'p vaqtni va jihozlarni talab etganligi sababli bevosita dars mashg'ulotlaridagi vaqt zahirasi yetishmasligi mumkin. Shuning uchun bo'lg'usi boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda ushbu yo'nalishdagi amaliy mustaqil ijodiy faoliyatiga ham jiddiy e'tibor berilsa maqsadga muvofiq bo'ladi.

Umuman olganda boshlang'ich sinf o'qituvchilarning mustaqil ijodiy ishlarini muvaffaqiyatli tashkil etishni zamon talablari darajasida yo'lga qo'yish uchun quyidagi taklif va tavsiyalarni keltirish mumkin:

1. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini kasbiy pedagogik faoliyatiga tayyorlashda mustaqil ijodiy ishlarining turli-tumanligi iuhim o'rin tutadi, chunki talabalar tahsil davomida qanchalik ko'p xildagi ijodiy topshiriqlarni bajarsalar, mustaqil pedagogik faoliyaning xilma-xil qirralari tobora oydinlashib boradi.

2. Talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini tashkil etishda uzluksizlik, uzviylik va izchilliklar davomiyligiga alohida e'tibor berish zarur bo'ladi, chunki bunday

holatlarda muammoli topshiriqlarni “oddiydan murakkabga” va “osondan qiyinga” tamoyillariga rioya qilinsa maqsadga muvofiqdir.

3. Talabalarga o’quv va auditoriyadan tashqari mashg’ulotlarda, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarda va amaliyotlar davrida bajargan mustaqil ijodiy ishlari namunalari nusxalarini saqlab borishlari tavsiya etiladi, chunki ulardan mustaqil pedagogik faoliyatda bevosita namunalari, andozalar sifatida foydalanish ham mumkin.

Adabiyotlar

1. Sh.M. Mirziyov. “Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo’lishi kerak”. Mamlakatimizning 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo’ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo’nalishlariga bag’ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma’ruzasi (2017 yil 14 yanvar). –T.: O’zbekiston, 2017 y., 45 b.

2. Z.H. Jurayev, O’. Tolipov, Sh. Sharipov. Uzlaksiz ta’lim tizimida o’quvchilarni kasbga yo’naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari. –T.: Fan, 2004 y., 120 b.

3. I.O. Haydarov. Uzlaksiz kasb-hunarga yo’naltirishning maqsadi, vazifalari, metod va vositalari. // Maktab va hayot jur., 2012 y., № 7-8, 5-6 betlar.

4. G. Pardayeva. Bo’lajak boshlang’ich sinf o’qituvchilarini o’quvchilarni milliy hunarlarga yo’naltirishga tayyorlash texnologiyasi // Innovatsii v pedagogike i psixologii. - 2022. - T. 5. - №. 4